

Spéder Balázs:

Az elmúlt 25 év növekedés pályája- konvergáltunk, de kihez?

Az elmúlt két évtizedben Magyarország konvergált az Európai Unió gazdaságainak átlagához. Ugyanakkor hazánk egyes országcsoportokhoz viszonyított relatív fejlettségét vizsgálva megállapítható, hogy Ausztriához és a régiós társakhoz viszonyítva érdemi felzárkózást nem tudunk felmutatni. Jelentősebb konvergencia csak a dél-európai gazdaságokhoz történt. Ahhoz, hogy hazánk az előttünk álló évtizedben a fejlettebb gazdaságok irányába is sikeres felzárkózást mutathasson elengedhetetlen a gazdaság versenyképességének átfogó erősítése.

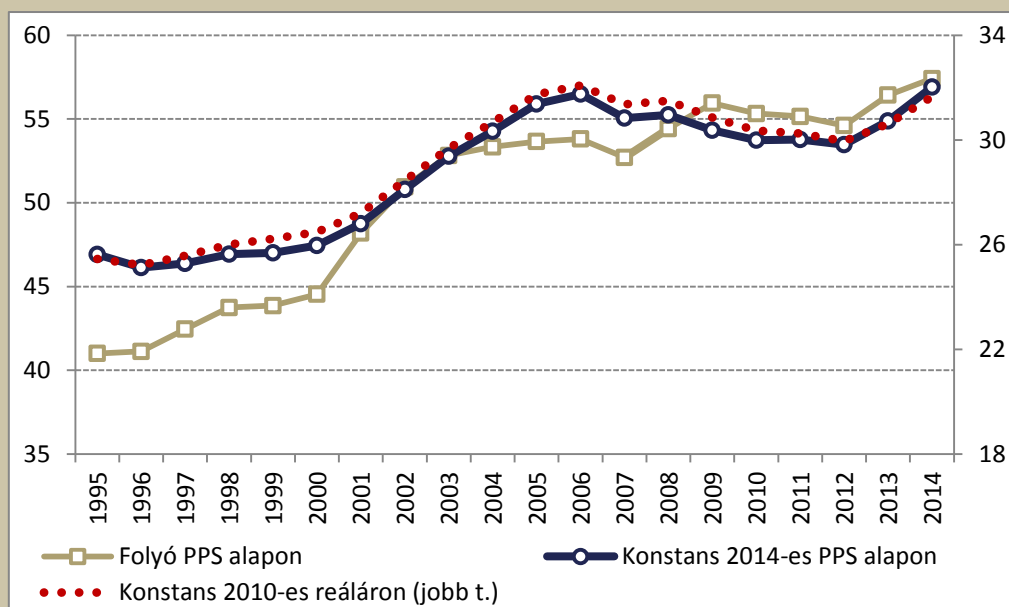
Európán belül a kevésbé fejlett országok a fejlett országok irányába mutatott konvergenciája az egyik legnagyobb érdeklődéssel kísért folyamat a nemzetközi, illetve hazai közgazdaságtársadalom berkein belül. 2013 óta az erőteljes hazai növekedéssel, és a konvergencia újraindulásával összhangban ismét egyre gyakrabban merül fel a felzárkózás sarokpontjainak, valamint fenntarthatóságának a kérdése a hazai közgondolkodásban is. Cikkünkben a magyar makrogazdasági konvergencia elmúlt évtizedekben mutatott állapotát vizsgáljuk egyes országcsoportokhoz viszonyítva. Relatív helyzetünk változását áttekintjük a visegrádi országok, illetve néhány további európai országcsoport irányába is.

A vásárlóerő-paritáson végzett idősoros összehasonlítások nehézségei

Elemzésünkben az Eurostat által publikált vásárlóerő-paritáson (PPS alapon) számolt nemzeti össztermékadatokat használjuk. Az egy főre jutó folyó PPS alapú jövedelem egy árucikkekből és szolgáltatásokból álló kosárra vetítve egy adott időpontban, keresztmetszetben jól mutatja az országok közötti jövedelem-eltéréseket. **Az országok közötti eltérő inflációs hatások, valamint a folyamatosan változó kosár-összetétel azonban megnehezítik az adatok idősoros keresztmetszeti összehasonlítását.** Ezért az Eurostat adatait 2014-es, fix árakra is átszámoltuk.

Jól mutatja a folyó áras vásárlóerő-paritáson számított idősor korlátait a 2007-2009 közötti időszak értelmezése. Miközben a magyar gazdaság növekedése ezen időszakban az EU-n belül a leggyengébbek közé tartozott, a folyó áras vásárlóerő-paritáson számolt adatok ezen időszakban is folyamatos felzárkózást mutattak. Megítélésünk szerint **a fix bázisú PPS idősor alakulása helyesebben ragadja meg a közelmúlt eseményeit**, hisz így a folyamatokból kiszűrhetjük a kosár változásából adódó összetétel-hatást. Fontos megjegyezni, hogy több évtizedes összevetéseknél ezen módszertannak is megvannak a korlátai, hisz az aktuálisan használt kosár egyre kevésbé lesz összehasonlítható az évtizedekkel ezelőtti használt számítási egységgel. Évtizedes összehasonlításoknál érdemes mindkét módszer eredményeit áttekinteni. Az 1. ábrán Magyarország esetében szemlélítjük a fentebbi állítást.

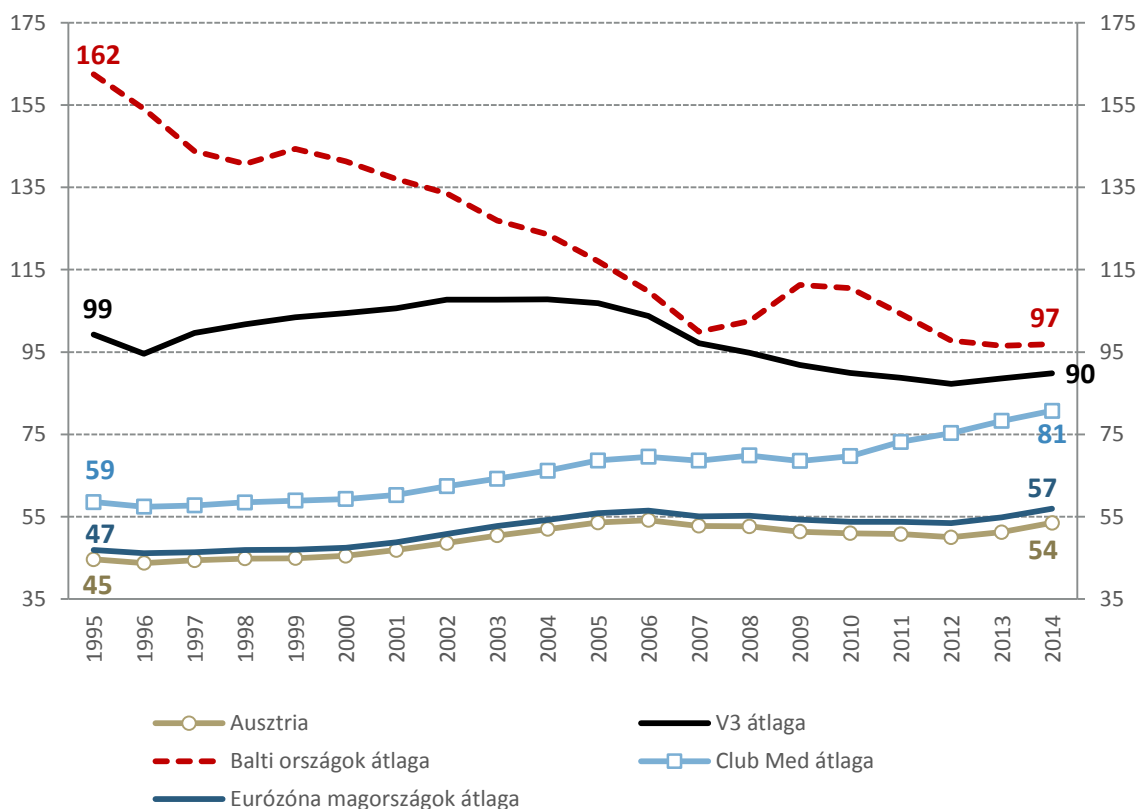
1. ábra: A vásárlóerő-paritás alapú makrogazdasági konvergencia számításának eltérése (a hazai egy főre jutó GDP az eurozóna magországek átlagának százalékában)

Az elmúlt két évtizedben lezajlott európai konvergencia-folyamatot elsőként Magyarország szempontjából tekintjük át. A legtöbb referenciacsoport esetében Magyarország relatív fejlettségének változását alapvetően konvergencia jellemezte. **Magyarország konvergált az európai magországekhoz.** Azonban 20 év alatt csak mintegy 10 százalékponttal került közelebb azok

szintjéhez, ami rendkívül lassú konvergencia-sebességet jelent. Hazánk fejlettségi szintje a szomszédos Ausztria fejlettségi szintjének még 2014-ben is csak 54 százalékát érte el (2. ábra).

2. ábra: Magyarország relatív konvergenciája egyes országcsoportokhoz viszonyítva, 1995-2014 (fix PPS alapon, egy főre jutó GDP, az adott országcsoport fejlettségének arányában)

Megjegyzés: Eurózána magországek: Ausztria, Belgium, Finnországek, Franciaországek, Hollandia, Németországek. Forrás: Eurostat (2016)

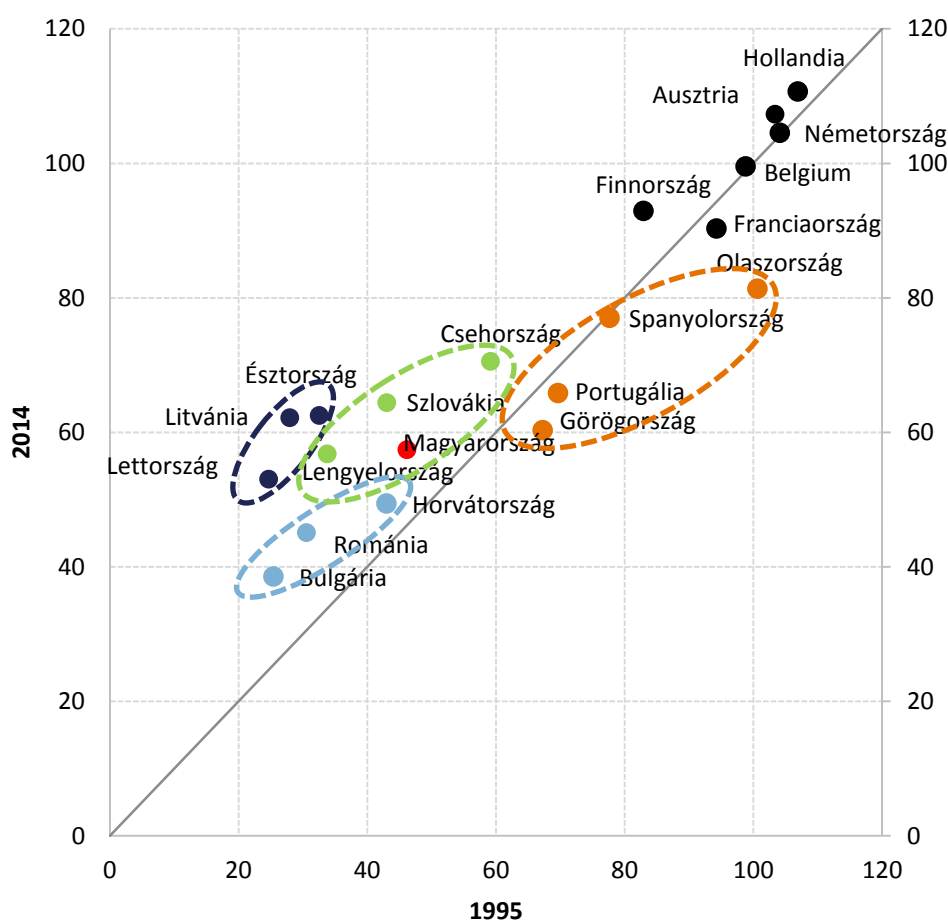
Jelentősebb konvergenciát figyelhattunk meg hazánk és a Club Med országok között. Ennek üteme különösen a válságot követően vált dinamikussá, amit a hazai növekedés élénkülése mellett a periféria országok konvergenciájának leállása, visszafordulása magyaráz. Ellentétes előjellel szintén erős konvergenciát láthattunk Magyarország és a balti államok között, amit elsősorban ezen államok sokkal alacsonyabb induló fejlettségi szintje és a hazainál átlagosan jóval erőteljesebb növekedése okozott.

Közvetlen versenytársainkhoz, a visegrádi országokhoz képest viszonyított relatív fejlettségünk jelentős időbeli eltérések mellett, de összességében az elmúlt két évtizedben romlott. 1996 után a 2000-es évek elejéig a magyar gazdaság konvergenciája és egyben fejlettségi szintje is szinte folyamatosan meghaladta a régiós átlagot. Ez a folyamat az EU-csatlakozást követően megtört és régió gazdaságai egyre inkább utolérték vagy éppen meg is haladták a magyar fejlettségi szintet. A kedvezőtlen tendencia a 2013 óta jelentkező hazai növekedési fordulattal állt meg és az elmúlt évek gyors növekedését követően ismét sikerült közelebb lépni a régiós átlaghoz.

Az európai konvergencia-folyamat elmúlt két évtizedét vizsgálva megállapítható, hogy **a magországekhez viszonyított 60-70 százalékos relatív fejlettségi sávnak kitüntetett jelentősége**

van. Az ennél alacsonyabb szintről induló országok ezen tartományig érdemben konvergáltak az elmúlt két évtizedben, míg e felett gyakorlatilag stabilizálódtak a különbségek (3. ábra). A kevésbé fejlett országcsoporthoz felzárkózásának sebességét az induló szintjük érdemben befolyásolta. A leggyorsabb konvergenciát az alacsony fejlettségi szintről induló balti országok mutatták, a valamivel kedvezőbb helyzetből induló visegrádi országok konvergenciájának sebessége ennél lassabb volt, míg a déli perifériaállamok konvergenciája az időszak egészét tekintve leállt, sőt a fejlettséghez képest valamelyest még nőtt is a lemaradásuk. Külön kiemelendő, hogy a kevésbé fejlett országok közötti fejlettségbeli eltérések az elmúlt két évtizedben jelentősen mérséklődtek, az országok jelentős hányada a 60-70 százalékos relatív fejlettségi sávban tartózkodik.

3. ábra: Egyes országok fejlődési pályája az Eurózána magországaikhoz viszonyítva (az egy főre jutó fix 2014-es PPS alapú GDP változása, Eurózána magországaik=100%)

Megjegyzés: Eurózána magországaik: Ausztria, Belgium, Finnország, Franciaország, Hollandia, Németország. Forrás: Eurostat (2016)

A 2000-es évek elején alapvetően az egységes európai konvergencia-klub elméletek határozták meg az Unió gazdasági egységesüléséről folyó gondolkodást, az uralkodó nézet azt feltételezte, hogy az egységes piac biztosítja az egyes tagállamok közötti különbségek fokozatos mérséklődését. A 2008-as pénzügyi válság, majd az azt követő európai adósságválság hatására felszínre kerültek az eurózána magországaik és a dél-európai periféria országok közötti strukturális különbségek. Egyre többen jutottak arra a következtetésre, hogy az Európai Unió országai között hosszabb

távon is jelentős különbségek fognak fennmaradni, azaz az egyes tagállamok különböző fejlettségi szintekhez konvergálnak. Az elmúlt két évtized folyamatai összességében inkább a második megközelítést támogatják. Bár az Európán belüli konvergencia jelentős mértékű volt, de ezt elsősorban a legkevésbé fejlett országok felzárkózása magyarázta, egy fejlettségi szint felett pedig gyakorlatilag a konvergencia leállt.

Összességében megállapítható, hogy az elmúlt két évtizedben Európán belül a gazdaságok jelentős mértékben konvergáltak. Azonban az adatok azt mutatják, hogy Európán belül az egyes országcsoportok között a fejlettségbeli különbségek stabilizálódhatnak. A magországhoz képesti 60-70 százalékos relatív fejlettségi szint alatt a tagországok jellemzően konvergáltak, e felett ugyanakkor a konvergencia-folyamat gyakorlatilag leállt.

A konvergencia újraindulásával a következő évtizedekben Magyarország szempontjából is kulcskérdés, hogy hogyan lehet majd a 60-70 százalékos fejlettségi szintet tartósan áttörni. Hazánk relatív fejlettségének további növeléséhez a versenyképességünk hangsúlyos fejlesztése szükséges. A sikeresen felzárkózó gazdaságok tapasztalatai alapján ebben fontos szerepet kaphat a tartósan magas vállalati beruházási ráta, az új technológiák gyors és hatékony adaptálása, az oktatás és az innováció támogatása, a bürokrácia és feketegazdaság arányának csökkentése, az EU-s források gazdaságfejlesztési célokra történő nagy arányú felhasználása és a stabil intézményi környezet fenntartása.

„Szerkesztett formában megjelent a Vg.hu oldalon 2016. március 25-én.”